

Challenges and requirements of Visa openness policy in tourism development of the Islamic Republic of Iran

AmirHosein Eskandari

MA student of Islamic Studies, Culture and Communication, Imam Sadiq University (AS), Tehran, Iran (Corresponding author).

ah.eskandari@isu.ac.ir

 0009-0009-7958-8487

Shahab Talaie Shokri

Assistant Professor, Department of Culture and Governance, Faculty of Islamic Studies, Culture and Communication, Imam Sadegh University (AS), Tehran, Iran.

shahab_talaie@yahoo.com

 0000-0000-0000-0000

Saeed Shafia

Director of Sports, Cultural Heritage and Tourism Department, Culture and Education Studies Office, Islamic Council Research Center, Tehran, Iran.

s.shafia@usc.ac.ir

 0000-0000-0000-0000

Abstract

Visa openness is one of the incentive policies to attract incoming tourists, which of course should not be the only policy considered by countries. This research aimed to investigate the situation and challenges of canceling visas of the Islamic Republic of Iran with other countries and its effect on inbound tourism through qualitative methodology, conducting interviews with the snowball method and verifying the findings through the Delphi method, which confirmed the validity and reliability of the research. The innovation of this article is finding the reasons for the failure of the visa cancellation policy in the development of tourism in the Islamic Republic of Iran, which is one of the six major problems, including deficiencies in supporting the Visa openness policy, incorrect orientation of the Visa openness policy, lack of institutional mapping, lack of inter-sectoral coordination, lack of cross-sectoral perspective and lack of attention to international issues. Ignoring political and security considerations, the need to improve infrastructure (especially security infrastructure), international restrictions due to illegitimate US sanctions, lack of sufficient facilitation by the Ministry of Cultural Heritage, Tourism and Handicrafts, lack of law or resolution to resolve inter-institutional conflicts, weakness in providing insurance services, cancellation One-way visas, incorrect and weak statistics, and weakness in welfare infrastructure were identified as the problems under these problems. Therefore, it is suggested to use the capacity of the Supreme Council of Cultural Heritage and Tourism to prepare the institutional mapping of the division of work between institutions in this area, to consider strengthening the infrastructure, to involve the private sector in the aforementioned processes, and to divide the world into five categories of ECO member countries, .Arabic countries, BRICS, Latin America and ASEAN should be noted.

Keywords: Tourism development, Visa openness, Policy making, Islamic Republic of Iran.

چالش‌ها و الزام‌های سیاست لغو روادید در راستای توسعه گردشگری جمهوری اسلامی ایران

امیرحسین اسکندری

دانشجوی کارشناسی ارشد معارف اسلامی و فرهنگ و ارتباطات، دانشگاه امام صادق علیه‌السلام،
تهران، ایران (نویسنده مسئول).
ah.eskandari@isu.ac.ir

id 0009-0009-7958-8487

شهاب طلایی شکری

استادیار گروه فرهنگ و حکمرانی، دانشکده معارف اسلامی و فرهنگ و ارتباطات، دانشگاه امام صادق
علیه‌السلام، تهران، ایران.

shahab_talaie@yahoo.com

id 0000-0000-0000-0000

سعید شفیعا

مدیر گروه ورزش، میراث فرهنگی و گردشگری دفتر مطالعات فرهنگ و آموزش، مرکز پژوهش‌های
مجلس شورای اسلامی، تهران، ایران.

s.shafia@usc.ac.ir

id 0000-0000-0000-0000

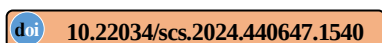
چکیده

لغو روادید یکی از سیاست‌های تشویقی برای جذب گردشگر ورودی است که البته نبایستی به‌عنوان تنها سیاست مدنظر کشورها قرار گیرد. این پژوهش با هدف بررسی وضعیت و چالش‌های لغو روادید جمهوری اسلامی ایران با کشورهای دیگر و تأثیر آن بر گردشگری ورودی از طریق روش‌شناسی کیفی، انجام مصاحبه با روش گلوله برفی و تأیید یافته‌ها از طریق روش دلفی صورت گرفت که روایی و پایایی پژوهش نیز از این مسیر حاصل شد. نوآوری مقاله حاضر دستیابی به علل عدم موفقیت سیاست لغو روادید در توسعه گردشگری جمهوری اسلامی ایران است که از شش مشکل عمده شامل کاستی‌ها در حمایت از سیاست لغو روادید، جهت‌گیری نادرست سیاست لغو روادید، فقدان نگاهت نهادی، عدم هماهنگی بین‌بخشی، فقدان نگاه فرابخشی و عدم توجه به مسائل بین‌المللی ناشی می‌شود. نادیده‌گرفتن ملاحظات سیاسی و امنیتی، ضرورت ارتقای زیرساخت‌ها (خصوصاً زیرساخت‌های امنیتی)، محدودیت‌های بین‌المللی به‌واسطه تحریم‌های نامشروع آمریکا، عدم تسهیل‌گری کافی وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، فقدان قانون یا مصوبه برای رفع تعارض‌های بین‌دستگاهی، ضعف در ارائه خدمات بیمه، لغو روادید یک‌طرفه، آمار و ارقام نادرست و ضعیف و ضعف در زیرساخت‌های رفاهی به‌عنوان مسائل این حوزه، ذیل مشکلات فوق‌شناسایی شد؛ لذا پیشنهاد می‌شود تا از ظرفیت شورای عالی میراث فرهنگی و

گردشگری برای تهیه نگاشت نهادی و تقسیم کار بین‌دستگاهی این حوزه استفاده شود، تقویت زیرساخت‌ها مدنظر قرار گیرد، بخش خصوصی در فرایندهای مذکور دخیل شود و به پنج دسته از کشورهای عضو اکو، جهان عرب، بریکس، آمریکای لاتین و حوزه آسه‌آن به‌منظور برقراری تفاهم‌نامه‌های لغو روادید توجه گردد.

کلیدواژه‌ها: توسعه گردشگری، لغو روادید، سیاست‌گذاری، جمهوری اسلامی ایران.

شاپای الکترونیک: ۶۵۵X-۲۵۸۸ / پژوهشکده تحقیقات راهبردی / فصلنامه علمی راهبرد اجتماعی فرهنگی

مسئولیت مقاله از نظر محتوای علمی و نظرهای مطرح‌شده در متن آن، به عهده نویسندگان و یا نویسنده مسئول مقاله می‌باشد و مورد تأیید / عدم تأیید صاحب امتیاز نشریه راهبرد اجتماعی فرهنگی نمی‌باشد.

مقدمه و بیان مسئله

تسهیل و لغو روادید مسافرتی بین کشورها از ابتدایی‌ترین مراحل رشد گردشگری برای هر کشوری خصوصاً در زمینه‌های همکاری‌های منطقه‌ای و بین‌المللی محسوب می‌شود. درحقیقت کشورها با اتخاذ این سیاست نشان می‌دهند آمادگی لازم را در جهت افزایش تبادلات خارجی دارند و با اعمال سیاست درهای باز از طریق لغو روادید، عزم خود را برای پذیرش گردشگران ورودی به کشورشان نشان می‌دهند. اگر این سیاست به‌درستی و در تناسب با سایر سیاست‌ها در حوزه ارتباطات بین‌المللی و گردشگری داخلی اعمال شود، تأثیر مثبتی بر رونق بخش گردشگری خواهد داشت (Geoffrey & Crouch, 1994, p. 44). بررسی کشورهای همچون ترکیه، امارات و... در بازه زمانی سال‌های ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۴ نشان از لغو روادید گسترده با سایر کشورها دارد (Skeete & Bangwayo-Skeete, 2017, pp. 409-414) که رونق گردشگری این کشورها را دربرداشته است (Tekin, 2017, P. 26)؛ بنابراین اقدام مذکور به‌عنوان یکی از سیاست‌های توسعه گردشگری به‌جهت افزایش جذب گردشگران خارجی توسط سایر کشورها مطرح است و کلیت آن در جهت رونق گردشگری ورودی مورد تأیید است. درنتیجه از بررسی سیاست لغو روادید در سایر کشورها این‌گونه برداشت می‌شود که نتیجه قابل‌انتظار از آن، رشد و رونق گردشگری ورودی و درنتیجه توسعه اقتصادی است؛ اما سازوکار پیشبرد این سیاست در داخل کشور به‌گونه‌ای است که پیامدهای مورد انتظار از آن تاکنون محقق نگردیده است.

از طرفی ارزیابی اسناد بالادستی کشور، الزام‌های قانونی سیاست لغو روادید را مشخص کرده که این مهم نشان از اهمیت این موضوع نزد مراجع ذی‌صلاح و نظام سیاست‌گذاری کشور دارد. ماده (۹) قانون تشکیل سازمان میراث فرهنگی و گردشگری مصوب ۱۳۸۲، شورای عالی میراث فرهنگی و گردشگری را مکلف نموده که متناسب با جایگاه هریک از کشورهای هدف بازار گردشگری ایران نسبت به لغو روادید، اجازه ورود با پروانه گذر مرزی، صدور روادید در مبادی ورودی ایران برای مدت معین، صدور روادید در سفارتخانه‌های ایران در خارج از کشور؛ تصمیم‌گیری و نتیجه را برای اجرا به وزارت امور خارجه ابلاغ نماید.^۱ همچنین مطابق بند ۲۱ از

۱. قانون تشکیل سازمان میراث فرهنگی و گردشگری، مصوب ۱۳۸۲/۱۰/۲۳.

سرفصل سیاسی و سیاست خارجی سیاست‌های کلی برنامه هفتم توسعه به کنشگری فعال در دیپلماسی رسمی و عمومی^۱ اشاره شده است که می‌توان سیاست لغو روایت را نیز از جمله کنشگری‌ها در حوزه دیپلماسی قلمداد کرد.^۲ در بندهای «ب»^۳، «ج»^۴ و «چ»^۵ از ماده (۱۰۵) قانون برنامه ششم توسعه به «تقویت پیوندهای همه‌جانبه با کشورهای هدف»، «به‌کارگیری ظرفیت دیپلماسی کشور» و «بهره‌برداری از دیپلماسی عمومی» اشاره می‌شود که به‌نوعی لغو روایت با هر کدام از این بندها مرتبط است.^۶ همچنین در فصل سوم سند راهبردی توسعه گردشگری (۱۳۹۹/۰۴/۲۹) (موضوع بند «الف» ماده (۱۰۰) قانون برنامه ششم توسعه) با عنوان تحلیل محیطی در قسمت عوامل درونی مؤثر در توسعه صنعت گردشگری، پیچیدگی حوزه لغو روایت با کشورهای مختلف به‌عنوان یکی از ضعف‌های بزرگ گردشگری در ایران برشمرده شده است. در فصل چهارم با عنوان تحلیل ذی‌نفعان و راهبردها از چالش‌های پیش‌روی حوزه گردشگری؛ سرعت فرایند صدور روایت در مقایسه با سایر کشورها به‌عنوان یکی از چالش‌های صنعت گردشگری بیان شده است. همچنین ذیل همین فصل، تسهیل فرایند صدور روایت و تشریفات ورود اتباع خارجه به‌عنوان یکی از اقدامات اساسی به‌منظور توسعه صنعت گردشگری آورده شده است؛ بنابراین در این سند وزارت امور خارجه با همکاری وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی و وزارت اطلاعات مکلف شده‌اند تا پیشنهادهای لازم را جهت لغو روایت دوجانبه یا یک‌جانبه بر اساس بازارهای هدف موردنظر وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی؛ بررسی، تنظیم و به هیئت وزیران ارائه نمایند؛^۷ بنابراین با توجه به اهمیت این موضوع و پیوند آن با رشد و توسعه

۱. کنشگری فعال در دیپلماسی رسمی و عمومی با ایجاد تحول و ظرفیت‌سازی ارزشی و انقلابی در نیروی انسانی در دستگاه دیپلماسی و همکاری هدفمند و مؤثر سازمان‌ها و نهادهای مسئول در امور خارجی.

۲. سیاست‌های کلی برنامه هفتم توسعه، ابلاغی ۱۴۰۱/۰۶/۲۰.

۳. ایجاد بسترها و شرایط سیاسی لازم برای تنوع‌بخشی و تقویت پیوندهای همه‌جانبه با کشورهای هدف در جهان به‌ویژه کشورهای منطقه، همسایگان و قدرت‌های نوظهور در چهارچوب سیاست‌های کلی نظام.

۴. به‌کارگیری ظرفیت‌های دیپلماسی رسمی در سطوح دو و چندجانبه برای ایجاد محیط سیاسی و امنیتی با ثبات و پایدار در منطقه.

۵. بهره‌برداری از دیپلماسی عمومی و روش‌ها و ابزارهای نوین و کارآمد اطلاع‌رسانی در گستره فرامرزی برای تبیین دیدگاه‌های جمهوری اسلامی ایران در ابعاد گفتمانی و معنایی و ارتقای جایگاه ایران در افکار عمومی جهان.

۶. قانون برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، مصوب ۱۳۹۶/۰۱/۱۶.

۷. سند راهبردی توسعه گردشگری در تاریخ ۱۳۹۹/۰۴/۲۹.

گردشگری جمهوری اسلامی ایران، مسئله اصلی مقاله حاضر احصا موانع به‌منظور دستیابی به چالش‌ها و مسائل اساسی اجرای سیاست لغو روادید و ارائه راهکارهای مؤثر به فراخور موضوع و کسب بهترین نتایج در رابطه با اقدام لغو روادید در راستای توسعه گردشگری کشور است.

۱. اهداف پژوهش

هدف کلی این مقاله جمع‌آوری چالش‌ها و مسائل بنیادین اجرای سیاست لغو روادید در راستای توسعه گردشگری کشور و ارائه راهکارهایی برای برون‌رفت از عدم موفقیت در اجرایی‌سازی سیاست مذکور است. همچنین تشریح وضعیت موجود و اقدامات صورت‌گرفته در کشور و مقایسه با آمار جهانی در حوزه لغو روادید جزء اهداف فرعی پژوهش حاضر است؛ لذا در این مقاله با واکاوی موضوع لغو روادید و تأثیرات آن بر گردشگری کشور از طریق مصاحبه با دستگاه‌های مسئول اجرای این سیاست، موانع موجود در پیاده‌سازی آن شناسایی گردید و راهکارهای رفع مسائل مذکور ارائه شد.

۲. سؤال‌های پژوهش

- پرسش اصلی این مقاله عبارت است از: چالش‌ها و راهکارهای اجرایی‌سازی سیاست لغو روادید در راستای توسعه گردشگری کشور چیست؟
- پرسش‌های فرعی نیز عبارت‌اند از:
- ۱- وضعیت کنونی کشور و اقدامات انجام شده در زمینه سیاست لغو روادید در جهت توسعه گردشگری کشور به چه صورت است؟
 - ۲- بررسی آمار و ارقام جهانی در حوزه لغو روادید نشان‌دهنده چیست؟
 - ۳- بازیگران سیاست لغو روادید و تعامل آنان به‌منظور توسعه گردشگری کشور چگونه است؟

۳. پیشینه پژوهش

با جست‌وجوی در منابع اطلاعاتی و پس از احصا مطالعات صورت‌گرفته در رابطه با لغو روادید و تأثیر این سیاست بر رشد و توسعه گردشگری مشخص شد که شروع پژوهش‌ها در بازه زمانی سال ۱۳۸۷ تا سال ۱۳۹۸ بوده است. درمجموع ۷ مقاله مرتبط با موضوع وجود داشت که یک پژوهش در منابع خارجی احصا گردید و اطلاعات هرکدام در جدول ذیل بیان شده است. لازم به ذکر است که پایان‌نامه‌ای

تحت عنوان یادشده به نگارش یافت نشد.

جدول (۱): پژوهش‌های مرتبط با موضوع پژوهش^۱

ردیف	نویسنده / نویسندگان	عنوان مقاله	نمونه موردی	توضیحات	عنوان نشریه	سال انتشار
۱	محمدرضا علیپورناندل	تسهیل صدور روادید، کلید راهبردی جهت توسعه همکاری‌ها در اکو	صدور روادید در اکو	پس از بررسی شکل‌گیری تسهیل صدور روادید در اکو به منظور مناسبات تجاری؛ این اشکال را وارد می‌نماید که موافقتنامه تسهیل صدور روادید این سازمان به خوبی اجرا نشده است و اجرای کامل این موافقتنامه توسط کشورهای عضو اکو از طریق شناسایی بهتر موانع و رفع آنها محقق خواهد شد.	روادیدها و تحلیل‌ها	۱۳۸۷
۲	سیدعلی اکبر بی‌بی‌پور، مسعود تقوایی، محمدحسین نصر اصفهانی و مجید کوهی اصفهانی	شناسایی و اولویت بندی عوامل مؤثر در توسعه گردشگری سلامت با هدف شناسایی این عوامل در استان اصفهان	گردشگری سلامت استان اصفهان	سهولت در صدور روادید را از جمله عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری سلامت استان اصفهان قلمداد می‌کنند؛ بنابراین تسهیل در روادید نیز که در ادامه همین مقاله به آن اشاره می‌شود بر توسعه گردشگری مؤثر است.	فصلنامه علمی و پژوهشی نشریات در جغرافیای انسانی	۱۳۹۴

۱. لازم به ذکر است که پیشینه پژوهشی حاضر از پایگاه مقالات داخلی و خارجی احصا شدند که پس از بررسی محتوای ۱۸ مقاله، این مقالات به دست آمدند.

ردیف	نویسنده / نویسندگان	عنوان مقاله	نمونه موردی	نویسنده:	عنوان نشریه	سال انتشار
۳	مریم سیدحاتمی	ابعاد حقوقی لغو روایت برای اتباع خارجی؛ نگاه موردی بر جمهوری آذربایجان	روابط ایران و جمهوری آذربایجان	فرصت‌ها و منافع لغو روایت بسیار بیشتر از مضرات و تهدیدات آن خصوصاً در بخش تجارت و اقتصاد و علی‌الخصوص در حوزه فرهنگی مناسبات ایران و آذربایجان است. همچنین به این نکته اشاره می‌شود که باید با نظارت بر ورود گردشگران و اقامت اتباع خارجی از اقدام معاندان علیه امنیت ملی کشور جلوگیری کرد.	حقوق ملل	۱۳۹۵
۴	هادی اعظمی، سیدهادی زرقانی و محسن سلطانی	سطح‌بندی متغیرهای فرهنگی - توریستی مؤثر بر افزایش وابستگی ژئوپلیتیکی جمهوری خودمختار نخجوان به ایران	روابط ایران و جمهوری آذربایجان	اجرای لغو روایت برای اتباع آذری یکی از مؤلفه‌هایی دانسته می‌شود که دارای بیشترین تأثیر بر افزایش وابستگی نخجوان به ایران در بعد فرهنگی و توریستی است.	پژوهش‌های راهبردی سیاست	۱۳۹۵
۵	الله کولائی و مسعود رضائی	عوامل خارجی مؤثر بر توسعه نیافتگی روابط ایران و گرجستان	روابط ایران و گرجستان	پس از برشمردن دلایل ضعف روابط ایران و گرجستان، برقراری سیاست لغو روایت در نوامبر ۲۰۱۰ را از جمله دلایل افزایش سطح مناسبات دو کشور قلمداد می‌کند؛ بنابراین این پژوهش صرفاً به تأثیر سیاست لغو روایت در دیپلماسی بین دو کشور اشاره کرده است و آن را مثبت دانسته است.	پژوهش‌های جغرافیای انسانی (پژوهش‌های جغرافیایی)	۱۳۹۶

ردیف	نویسنده / نویسندگان	عنوان مقاله	نمونه موردی	نویسنده:	عنوان نشریه	سال انتشار
۶	سید محمد اسعدی، تسلیمن پرومندراد و سید محمد اسعدی	رونق حضور گردشگران خارجی پزشکی در یزد؛ چالش‌ها و راهکارها	گردشگری پزشکی در شهر یزد	به اهمیت تسهیل در صدور روادید بر جذب گردشگران خارجی پزشکی برای استان یزد اشاره می‌کنند.	مدیریت اطلاعات سلامت	۱۳۹۸
۷	Erisher Woyo	Visa Policies and Visa Openness Scores in SADC	تأثیر سیاست لغو روادید بر گردشگری آفریقای جنوبی	هدف این مقاله این است که به طور انتقادی نشان دهد که چگونه سیاست‌های ویزا در آفریقای جنوبی بر توسعه گردشگری تأثیر گذاشته است. به بیان این مقاله سیاست‌های مرتبط با گذرنامه می‌تواند به درآمدزایی مقصد گردشگری کمک کند. از نگاه ویو تأثیر قابل توجه‌تر سیاست لغو روادید این است که بر انتخاب مقصد توسط گردشگران تأثیر می‌گذارد؛ بنابراین توسعه گردشگری را رقم می‌زند.	Journal of Tourism Studies - Atna	۲۰۱۷

منبع: نگارندگان)

در پیشینه پژوهشی که بررسی شد به قطعیت می‌توان بیان کرد همه موارد بر تأثیر مثبت سیاست لغو روادید بر رشد و توسعه گردشگری مقصد اتفاق نظر دارند. در مقاله حاضر نیز پس از دریافت نظرهای مصاحبه‌شوندگان این مهم تأیید شد؛ بنابراین در تأثیر مثبت لغو روادید بر توسعه گردشگری ایرادی وارد نیست و این مقاله نیز تأییدکننده پژوهش‌های سابق در این زمینه است؛ اما با توجه به اینکه اجرای هر سیاستی مستلزم احصا موانع و مسائل مختص به آن کشور است، تصمیم گرفته شد که با رویکردی زمینه‌ای و عمقی چالش‌های اجرای لغو روادید در جمهوری اسلامی ایران گردآوری و نسبت به آن‌ها راه‌حل‌های سنجیده ارائه شود. با توجه به آنچه بیان شد، خلأ پژوهشی در رابطه با سیاست‌گذاری صحیح در حوزه

لغو روادید به منظور توسعه گردشگری کشور مشاهده می‌شود. به بیان دیگر در مقاله حاضر سیاست لغو روادید با رویکردی زمینه‌ای، سیاست‌گذارانه و با توجه به تأثیر آن بر گردشگری جمهوری اسلامی ایران بررسی خواهد شد. برای دستیابی به این هدف فراتر از این مفروض که برقراری رژیم لغو روادید می‌تواند اثرهای مثبتی بر گردشگری هر کشوری داشته باشد، باید مطابق با ظرفیت‌های کشور مقصد و با پیش‌بینی موانع و ارائه راه‌حل برای مسائل مختص آن کشور دست به اقدام و سیاست‌گذاری کرد.

در نتیجه با بررسی پژوهش‌های صورت گرفته در رابطه با سیاست لغو روادید؛ هیچ‌گونه اشاره‌ای به موانع و چالش‌ها و ارائه راهکارها نگردیده؛ یعنی تا به اکنون پژوهش راهبردی - سیاستی در این خصوص انجام نشده است و پژوهش حاضر این نوآوری را رقم زده است.

۴. ملاحظه‌های نظری

۴-۱. تعریف مفاهیم

۴-۱-۱. گردشگری

گردشگری^۱، هم‌خانواده کلمات گردش و گردش کردن و در لغت به معنی تفریح کردن، تفرج کردن، سیر، دورزدن و... آمده است (دهخدا، ۱۳۷۳، ج ۱۱، صص. ۱۶۷۹۳ و ۱۶۷۹۴؛ معین، ۱۳۶۳، ج ۳، ص. ۳۲۴۰). گردشگری را در اصطلاح راهی برای گذراندن وقت به دلایل غیرکاری، غیرشغلی و به‌جز تجارت در نقاط مختلف دنیا؛ شامل بازدید از اماکن تاریخی، هنری، اجتماعی و... بیان کرده‌اند (مدلیک، ۱۳۹۶، صص. ۳۹۱ و ۳۹۲)؛ اما در دقیق‌ترین تعریف از سازمان جهانی گردشگری، مجموعه فعالیت‌های است که گردشگران در غیر از محل زندگی خود انجام می‌دهند که مدت زمان آن بیشتر از یکسال نیست و هدف از این فعالیت‌ها؛ سرگرمی، تفریح و... دانسته شده است. در تعریف دیگری، زمان گردشگری را از یک شب تا نهایتاً یکسال برشمرده‌اند و هدف از آن را پرداختن به اوقات فراغت معرفی کرده‌اند (UNWTO, 1995).

۴-۱-۲. سیاست

سیاست^۲ در لغت به معنای پاس داشتن ملک، حراست، حکم راندن بر رعیت،

1. Tourism
2. politics

حکومت، ریاست و داوری و... آمده است (دهخدا، ۱۳۷۳، ج ۸، ص. ۱۲۲۲۵). سیاست را هم علم می‌دانند و هم هنر. علم است زیرا باید قوانین و ساختار آن را آموخت و هنر است؛ زیرا برای سیاستمدار شدن باید زیرکی و پویایی در فرد سیاستمدار وجود داشته باشد. در اصطلاح، سیاست تدابیری از سوی حکومت است که به منظور اداره امور کشور اتخاذ می‌شود و به سیاست داخلی و سیاست خارجی تقسیم می‌گردد. در سیاست داخلی روابط بین طبقات و بخش‌های مختلف داخل یک کشور تنظیم می‌شود و در سیاست خارجی، روابط میان دولت‌ها و ملت‌ها در عرصه جهانی در دستور کار قرار می‌گیرد (آقابخشی و افشاری‌راد، ۱۳۸۶، ص. ۵۲۸). همچنین سیاست را در معنای عام آن هرگونه راهبرد و روش در جهت اداره و بهبود هریک از امور شخصی و اجتماعی تعریف کرده‌اند و در معنای خاص، هر امری که به دولت، مدیریت و فعالیت دولت مربوط می‌شود، جزء امور سیاسی است که مهم‌ترین واحد تحلیل آن قدرت است و درحقیقت سیاست، تلاشی برای به‌دست‌آوردن یا نگهداری قدرت دولت در جهت هدف‌ها و خواسته‌های گوناگون است (بزرگی و طیب، ۱۳۹۸، صص. ۲۱۲-۲۱۳).

۳-۱-۴. روادید

واژه روادید معادل انگلیسی Visa (بزرگی و طیب، ۱۳۹۸، ص. ۴۴۷)، و برگرفته شده از کلمه لاتین Visum در لغت به معنای دیدن و مشاهده کردن آمده است (سیدحاتمی، ۱۳۹۵، ص. ۲۱۰). در برخی منابع عبارت و امضایی دانسته شده است که نوشته‌ای را دارای اعتبار می‌سازد (دهخدا، ۱۳۷۳، ج ۷، ص. ۱۰۸۱۸). در اصطلاح علم حقوق، کسب اجازه از مأموران دارای صلاحیت جهت ورود به داخل مرزهای یک کشور دانسته شده است (سیدحاتمی، ۱۳۹۵، ص. ۲۱۰). به بیان بهتر روادید یعنی اینکه یک کشور ورود اتباع کشور دیگری را به داخل مرزهای خود روا می‌بیند و مجوز ورود آن‌ها را صادر می‌نماید.

۴-۱-۴. توسعه

توسعه^۱ در لغت، تغییر و تحول مثبت و یا دگرگونی مطلوب معنا شده است و مترادف واژه رشد و پیشرفت است. در این تعریف، توسعه یک روند ساکن و متوقف نیست؛ زیرا با وجود اینکه توسعه را بیشتر در بافت جهانی مورد بررسی قرار می

دهند؛ اما این واژه مفهومی است که از تغییرات جزئی تا تغییرات گسترده جهانی و در تمامی سطوح آن را مدنظر دارد. برخی نیز این واژه را فلسفی دانسته‌اند که به آینده مطلوب یک جامعه خاص اشاره دارد؛ بنابراین می‌توان بیان کرد که تعریف جامعی از توسعه وجود نداشته و این مفهوم دارای ابهام است و درنهایت گفته شده روندی است که طی آن شرایط جامعه تغییر و تحول می‌یابد (شارپلی و جی تلفر، ۱۳۹۸، ص. ۱۷).

۲-۴. مبانی نظری

۴-۲-۱. توسعه گردشگری^۱

به نقل از شارپلی و تلفر: «سازمان جهانی گردشگری (UNWTO) در اعلامیه گردشگری جهانی مانیل به‌طور رسمی اعلام کرد که گردشگری جهانی می‌تواند موجب شکل‌گیری نظام اقتصادی بین‌المللی نوینی شود که از گسترش شکاف اقتصادی موجود میان کشورهای توسعه‌یافته و کشورهای در حال توسعه جلوگیری کند و موجب رشد و توسعه یکنواخت اقتصادی و سیاسی همه کشورها به‌خصوص کشورهای در حال توسعه گردد». درواقع در دنیای امروز گردشگری را به‌عنوان محرک توسعه و تحولات اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و... دانسته‌اند که به‌منظور دستیابی به توسعه، وجود عاملی همچون گردشگری بین‌المللی برای رشد و ترقی و پیشرفت اقتصادی و اجتماعی ضروری تلقی شده است (شارپلی و جی تلفر، ۱۳۹۸، ص. ۵).

دلیل اینکه گردشگری به عامل مهم توسعه جهانی بدل گردیده؛ تأثیر مثبتی است که بر اقتصاد بومی و ملی مقصد داشته و سرچشمه مهم درآمد ارزی محسوب می‌شود و در صورت برنامه‌ریزی صحیح، اشتغال جامعه محلی را در پی خواهد داشت و همین موضوع موجب میل کشورهای دنیا به این صنعت شده است (شارپلی و جی تلفر، ۱۳۹۸، ص. ۶).

۴-۲-۲. لغو روادید^۲

لغو روادید بدین‌صورت تعریف می‌شود که گردشگر برای ورود به مقصد، دیگر نیازی به اخذ مجوز و گواهی‌های مربوط به روادید ندارد و تفاهم‌نامه لغو روادید توافقی بین دو کشور است که بر اساس منافع ملی و در مدت زمان معین صورت می‌گیرد و

1. Tourism development

2. Visa openness

امکان تمديد هم دارد.^۱

۴-۲-۳. تسهيل در رواديد^۲

تسهيل در رواديد با لغو رواديد متفاوت است كه به معنای صدور سهل و آسان رواديد است؛ به طوری كه گردشگر دچار سختی های صدور ویزای معمولی از سوی سفارت و یا كنسولگری كشور مقصد نشود.^۳

۴-۲-۴. سياست درهای باز^۴

سياست درهای باز عبارت است از: «سياست دادوستد با همه افراد و ملت ها با شرايط يكسان و ندادن هيچ گونه امتياز يا انحصار يا برتری به يك كشور يا به كالاها و توليد گران داخلی. اين سياست از باور به اصول ليبراليسم اقتصادی سرچشمه می گیرد» (بزرگی و طيب، ۱۳۹۸، ص. ۲۱۳).

۴-۲-۵. تأثير سياست لغو رواديد بر توسعه گردشگری

مطابق گزارش سازمان جهانی گردشگری (UNWTO)، اين سازمان طرح تسهيلات سفر را به عنوان وسيله ای برای ارتقای توسعه گردشگری و افزايش مزایای اجتماعی - اقتصادی مورد بررسی قرار داده است و به اين نتیجه مهم دست يافته است كه سهم گردشگرانی كه قبل از سفر خود به رواديد نیاز دارند همچنان رو به کاهش است. بر اساس آمار اين سازمان در سال ۲۰۰۸، تنها ۲۳ درصد از جمعیت جهان می توانستند برای رسیدن به مقصد، بدون دریافت ویزای معمولی اقدام به خروج از كشور كنند. اهميت اين اقدام به گونه ای گزارش شده است كه در سال ۲۰۱۵، اين عدد به ۳۹ درصد افزايش يافت كه ۱۸ درصد از آن به سفرهای بدون ویزا، ۱۵ درصد ویزای بدو ورود (ویزای فرودگاهی) و ۶ درصد باقی مانده نیز ویزای الكترونیکی دریافت می کردند (UNWTO, 2016). تحقیقات مشترک سازمان جهانی گردشگری (UNWTO) و شورای جهانی سفر و گردشگری (WTTC) در مورد تأثیر تسهيل صدور رواديد بر اقتصادهای G۲۰، اقتصادهای همكاری اقتصادی آسیا، اقیانوسیه و

۱. حاصل از جلسات مصاحبه با مسئولان وزارت امور خارجه.

2. Visa facilitation

۳. حاصل از جلسات مصاحبه با مسئولان وزارت امور خارجه.

4. Open door policy

۵. G۲۰ یا گروه بیست اقتصاد بزرگ، گروهی متشکل از وزرای اقتصاد (دارایی) و مسئولان بانک های مرکزی بیست اقتصاد برتر دنیا است. گروه G۲۰ شامل ۱۹ كشور كانادا، فرانسه، آلمان، ایتالیا، ژاپن، روسیه، بریتانیا،

انجمن کشورهای جنوب شرقی آسیا به وضوح نشان می‌دهد که سیاست تسهیل و لغو روادید می‌تواند تقاضای ورود به کشورها را افزایش دهد، موجب رشد صادرات شود و مشاغل بیشتری به دنبال اعمال این سیاست در مقاصد گردشگری به وجود آید (WTTTC & UNWTO, 2019).

در رابطه با ایران نیز علی‌رغم برخورداری از انواع شرایط و امکانات مساعد به منظور جذب گردشگر، به دنبال تسهیل و تأمین شرایط لازم نبوده است. در مقایسه با سایر کشورها مشخص می‌شود که یکی از عملکردهای ضعیف کشور در جذب گردشگر خارجی، عدم توجه به مؤلفه لغو روادید است. موفقیت کشورهای در حال توسعه در حوزه گردشگری به عوامل متعددی از جمله کارآمدی سیاست خارجی آن کشور بستگی دارد (رضائی و حاجی‌محمدی، ۱۳۹۵، صص. ۱۴۴-۱۵۰). سیاست خارجی در حوزه گردشگری مجموعه‌ای از فرایندها یا الگوهایی از فعالیت‌ها یا تصمیمات دولت هستند که برای رفع برخی مشکلات در این حوزه برقرار می‌شود (رضائی و حاجی‌محمدی، ۱۳۹۵، صص. ۱۴۰-۱۴۴) که یکی از موانع و یا عواملی که ورود گردشگر را تحت‌الشعاع قرار می‌دهد و ذیل مقوله روابط سیاسی کشورها می‌گنجد، موضوع روادید است. سیاست‌های عمومی در سیاست خارجی با هدف‌گذاری مؤثر در حوزه گردشگری، هدف اصلی دولت‌ها در فعالیت نمایندگی‌های سیاسی آن‌ها مانند سفارت‌خانه‌ها در خارج از کشور تعریف می‌شود. این امر نمایانگر این اصل مهم است که سیاست خارجی هر دولتی نقش حیاتی در اجرای سیاست‌های جهانگردی در جهان دارد؛ بنابراین طبق این اصل اگر کشوری توانست روادید را تسهیل و یا به شکل درستی لغو کند که کمترین هزینه را برای او داشته باشد؛ درحقیقت می‌خواهد نشان دهد که آمادگی لازم را برای جذب و پذیرش گردشگر دارد (معاونت دیپلماسی اقتصادی وزارت امور خارجه، ۱۳۹۸).

در واقع به کارگیری سیاست لغو روادید، یکی از روش‌هایی است که می‌تواند ایران را بیش از پیش به عنوان بازار هدف گردشگران خارجی قرار دهد و برخی از انگیزه‌های آنان برای سفر را پوشش دهد (زندى و دیگران، ۱۳۹۱، صص. ۹۸ و ۹۹)؛ اما لازم به ذکر است که اقدام لغو روادید به عنوان سیاستی وابسته و نه مستقل و در همراهی با دیگر سیاست‌ها می‌تواند رشد و توسعه گردشگری مقصد را در صورت

امکان سنجی، مطالعات پیشینی و برنامه‌ریزی درست در پی داشته باشد (اسکندری، ۱۴۰۲، صص. ۱-۵).

۵. روش پژوهش

پژوهش حاضر که در بازه زمانی دی ماه ۱۴۰۱ تا بهمن ماه ۱۴۰۲ به مدت ۱۳ ماه انجام گرفته با استفاده از روش تحلیل مضمون صورت گرفته است. به نحوی که مصاحبه‌های نیمه‌ساختار یافته با روش گلوله‌برفی از میان کارشناسان و مسئولان دستگاه‌های اجرایی صورت گرفته است. این مقاله به لحاظ هدف جزء پژوهش‌های کاربردی - سیاستی و از نظر ماهیت تحلیلی - توصیفی است. راهبرد کلی مقاله، کیفی بوده که این نوع از پژوهش از شیوه‌های غیرآماري و غیرکمی به‌دست می‌آید (استراوس و کوربین، ۱۳۸۴، ص. ۱۷). در پژوهش‌های کیفی محقق در جستجوی فهمی دقیق‌تر و بهتر از موضوعات مطرح شده است که معمولاً نتایج آن بیشتر جنبه توصیفی دارند و امکان دریافت درک بیشتر از رابطه بین موضوعات گوناگون را با استفاده از توصیف به‌دست می‌آورد (ازکیا و دیگران، ۱۳۹۶، صص. ۱۰۹ و ۱۱۰). روش جمع‌آوری داده‌ها در قسمتی از پژوهش به صورت کتابخانه‌ای و در بخش دیگری از طریق مصاحبه نیمه‌ساختار یافته^۱ صورت گرفته است.

مصاحبه نیمه‌ساختار یافته بین دو نوع مصاحبه ساختار یافته^۲ و بدون ساختار^۳ قرار می‌گیرد. مصاحبه نیمه‌ساختار یافته یکی از معمول‌ترین انواع مصاحبه است که در تحقیقات کیفی مورد استفاده واقع می‌شود و درحقیقت در این نوع مصاحبه، پژوهشگر علاوه بر سؤالاتی که از پیش معین کرده است؛ می‌تواند در خلال مصاحبه نیز سؤالات جدیدی را مطرح سازد (رامبد، ۱۳۹۷، ص. ۳۰۶).

برای نمونه‌گیری نیز از روش گلوله‌برفی بهره گرفته شد. نمونه‌گیری گلوله‌برفی که با عناوینی همچون نمونه‌گیری شبکه‌ای، زنجیره‌ای، اسمی و... نیز نامیده شده؛ روشی برای جمع‌آوری نمونه‌هایی است که به سختی به‌دست می‌آیند؛ چراکه از شبکه اجتماعی با ویژگی‌های مشترک برای نمونه‌گیری استفاده می‌شود و پژوهشگر زمانی که تعداد کمی نمونه با ویژگی‌های لازم را پیدا کرد؛ از همان نمونه‌ها می‌خواهد تا افراد دیگری که دارای ویژگی‌های مشترکی هستند معرفی نمایند. درحقیقت در این نوع از نمونه‌گیری شبکه‌ای از اطلاعات فردی و بین‌سازمانی به‌کار گرفته می‌شود

1. interview structured -Semi

2. Structured interview

3. Unstructured interview

و هر فردی که با شخص دیگری در ارتباط است، آن نمونه‌های بالقوه (افراد دارای اطلاعات) که می‌توانند در پژوهش مؤثر واقع شوند را معرفی می‌نماید. همچنین این روش زمانی که بقیه روش‌های نمونه‌گیری کارآیی لازم را نداشته باشند مناسب است. در این حالت ممکن است افراد ثابتی توسط افرادی که به‌عنوان نمونه انتخاب شده‌اند توصیه شوند که این همگرایی میان صاحب‌نظران منجر به ایجاد نمونه‌ای بسیار معتبر خواهد شد (جلالی، ۱۳۹۱، ص. ۳۱۵)؛ بنابراین با توجه به محدود بودن جامعه هدف و تخصصی بودن موضوع مورد بحث (طلائی و شفیعا، ۱۴۰۲، ص. ۴۱۱)، از روش نمونه‌گیری گلوله‌برفی برای انتخاب نمونه بهره گرفته شد. این نمونه‌گیری تا رسیدن به اشباع نظری یا عدم دستیابی به گزاره‌ها و کدهای جدید ادامه می‌یابد. از این‌رو محققان باید تا جایی که از داده‌های به‌دست آمده اطلاعات جدیدی کسب نکنند به جمع‌آوری و تحلیل داده‌های حاصل پرداخته تا به مرحله قانون نقصان‌پذیری ارجاعات جدید برسند که در این حالت اشباع نظری رخ داده و در واقع با گردآوری اطلاعات بیشتر، یافته‌های جدیدتری حاصل نمی‌شود (شیخ‌زاده و بنی‌اسد، ۱۳۹۹، ص. ۱۲). به‌دلیل اینکه دستیابی به نتایج پژوهش نیازمند دانش ضمنی و عملیاتی بود قاعداً مصاحبه با افراد خبره و مطلع از این حوزه خصوصاً در فرایند اجرا لازم دیده شد؛ لذا نمونه‌گیری مذکور مبتنی بر معرفی افراد شاخص و یادداشت‌های شبانه محقق صورت گرفته است. در این پژوهش با ۱۳ نفر (۵ نفر از مسئولان دستگاه‌های سیاست‌گذار در حوزه لغو روادید، ۵ نفر از کاشناسان خبره و مطلع و ۳ نفر از افراد صاحب‌نظر) مصاحبه نیمه‌ساختار یافته با روش نمونه‌گیری گلوله‌برفی صورت گرفت که کدهای شناسایی شده در هر بار یادداشت‌های شبانه محقق از مصاحبه ششم به بعد تکراری بود و از آنجا که تأیید برای دستیابی به اشباع مدنظر قرار گرفت به بیشتر از دو برابر تعداد مصاحبه‌های مذکور ادامه داده شد؛ لذا در مصاحبه سیزدهم نسبت به پایان فرایند اشباع نظری اطمینان حاصل شد.

جدول (۲): فرایند اشباع نظری در روند انجام پژوهش

مصاحبه ششم	مصاحبه پنجم	مصاحبه چهارم	مصاحبه سوم	مصاحبه دوم	مصاحبه اول	مصاحبه‌ها کدها
	✓		✓		✓	کد ۱
✓				✓	✓	کد ۲
✓		✓	✓			کد ۳
✓		✓			✓	کد ۴
	✓			✓		کد ۵
	✓				✓	کد ۶
✓		✓		✓		کد ۷
✓	✓	✓			✓	کد ۸
✓	✓	✓	✓	✓	✓	کد ۹

منبع: نگارندگان)

برای تحلیل داده‌های به‌دست‌آمده، از روش تحلیل مضمون استفاده شد. تحلیل مضمون^۱؛ روشی برای شناسایی، واکاوی و گزارش الگوهای داده‌های کیفی است. از روش تحلیل مضمون برای تحلیل داده‌های متنی استفاده می‌شود و داده‌های متنوع و گوناگون را به داده‌های یکدست، غنی و تفصیلی تبدیل می‌نماید (عابدی جعفری و دیگران، ۱۳۹۰، صص. ۱۵۳ و ۱۵۴).

یک مضمون دربرگیرنده الگوی مشترکی در میان مجموعه‌ای از داده‌هاست که حول یک مقوله سازمان‌دهنده مرکزی ایجاد می‌شود. درحقیقت یک مضمون به بررسی اشکال گوناگون یک ایده مرکزی می‌پردازد که نشان‌دهنده الگوی معانی در میان مجموعه‌ای از داده‌هاست (شیخ‌زاده و بنی‌اسد، ۱۳۹۹، ص. ۲۴). در این روش، محقق با طبقه‌بندی داده‌های به‌دست‌آمده و یافتن الگوی این داده‌ها به یک سنخ‌شناسی تحلیلی دست پیدا می‌کند (محمدپور، ۱۳۹۲، ص. ۶۶).

مقوله دیگری که در روش تحلیل مضمون از آن بهره گرفته می‌شود؛ مفهوم کد است که عبارت است از: «اجزای سازنده‌ای که از ترکیب آن‌ها مضامین ساخته می‌شوند؛ بنابراین ترکیب کدهای مختلف در فرایند تحلیل مضمون منجر به خلق

1. Thematic analysis

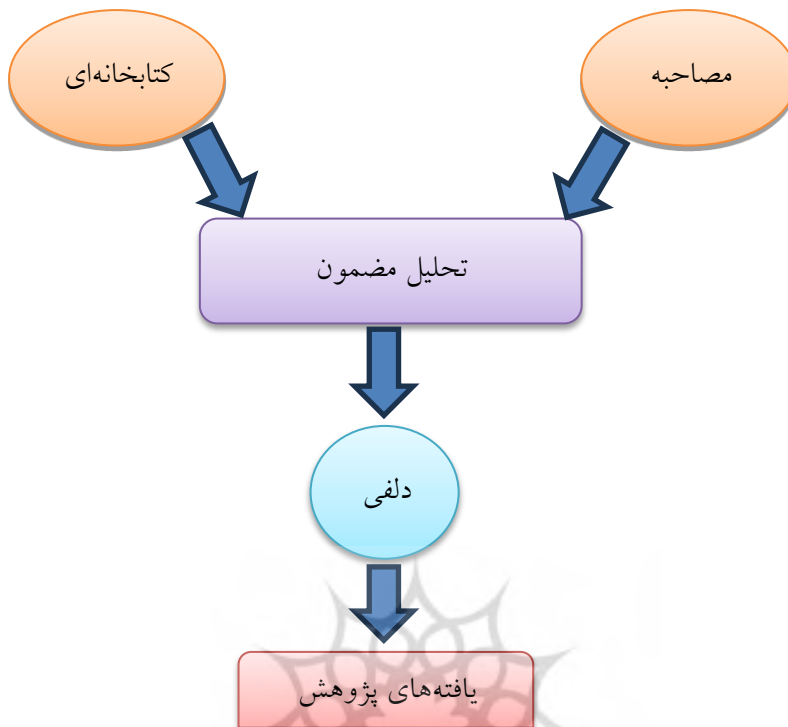
مضامین می‌گردد» (شیخ‌زاده و بنی‌اسد، ۱۳۹۹، ص. ۲۵).

در نتیجه می‌توان تحلیل مضمون را بدین صورت تعریف کرد: «عمل کدگذاری داده‌ها با این هدف که داده‌ها چه می‌گویند و این نوع تحلیل در وهله اول به دنبال الگویابی در داده‌هاست» (محمدپور، ۱۳۹۲، ص. ۶۶).

در انجام روند پژوهش به‌منظور تدقیق مطالب حاصل، از تحلیل قالب به‌عنوان یکی از اشکال تحلیل مضمون استفاده شد که در این نوع از تحلیل مضمون، کدگذاری سلسله‌مراتبی در دستور کار است. محور اساسی تحلیل قالب مضمون، بسط یک قالب کدگذاری است که معمولاً بر پایه زیرمجموعه‌ای از داده‌ها ایجاد شده و پس از آن در داده‌های بیشتری استفاده و پالایش می‌شود. برخلاف سایر روش‌های تحلیل مضمون، در این روش یک مجموعه مراحل مشخص از سطوح کدگذاری از قبل تعیین نمی‌شود بلکه محقق به‌وسیله داده‌های غنی مرتبط با سؤالات پژوهش مضامین را تهیه می‌کند. در این روش به تفکیک مضامین توصیفی و تفسیری و جایگاه هریک از مضامین در ساختار کدگذاری توجهی نمی‌شود (شیخ‌زاده و بنی‌اسد، ۱۳۹۹، صص. ۱۶۵-۱۷۷).

در پایان نیز از روش دلفی در جهت اجماع نظرها، بهره گرفته شد. به این صورت که نظرهای هریک از خبرگان مورد مصاحبه گردآوری و با خبرگان دیگر به اشتراک گذاشته شد و درنهایت در یک جلسه یا حضور کارشناسان بحث، داده‌های به‌دست‌آمده مورد واکاوی قرار گرفت.

روش دلفی فنی است که برای ایجاد یک فرایند ساختارمند به‌منظور حل یک مشکل پیچیده با استفاده از تجمیع نظرهای خبرگان می‌پردازد و درنهایت دستیابی به اجماع درباره یک موضوع به خصوص و پیچیده را سهل می‌نماید. این روش مبتنی بر اطلاعات شهودی و دسترس‌پذیر افرادی است که متخصصان آن حوزه مطالعاتی را شکل می‌دهند (پاشایی‌زاد، ۱۳۸۶، ص. ۶۶)؛ بنابراین، روش دلفی شامل فرایند بررسی‌های اصلاح‌شده نظرهای مختلف به‌وسیله کارشناسان خبره بحث است (پاشایی‌زاد، ۱۳۸۶، ص. ۷۵).

منبع: (نگارندگان)

شکل (۱): فرایند دستیابی به نتایج تحقیق با توجه به روش پژوهش

پس از گردآوری اطلاعات به‌وسیله مصاحبه‌ها و با توجه به مرحله‌ای که در بخش روش‌شناسی توضیح داده شد، مضامین سطح سوم، سطح دوم و سطح اول به‌دست آمد.

جدول (۳): مضامین سطح سوم حاصل از مصاحبه‌ها

کد	مضمون سطح سوم	گزاره
۱	نادیده گرفتن ملاحظات سیاسی و امنیتی	در بین کشورهای پیشنهادی، نام کشورهایی به چشم می‌خورد که حذف روادید نیازمند رفع دغدغه‌ها و نگرانی‌های سیاسی و امنیتی است.
		با عنایت به ملاحظات امنیتی و سطح روابط سیاسی، امکان لغو رادید در شرایط کنونی با برخی از کشورها وجود ندارد.
		لازم است فهرست کشورهای پیشنهادی برای لغو روادید با رعایت ملاحظات امنیتی و سیاسی و با مشارکت نهادهای متولی در این حوزه بازنویسی شود.

کد	مضمون سطح سوم	گزاره
۲	ضرورت ارتقای زیرساخت‌ها (خصوصاً زیرساخت‌های امنیتی)	توسعه جذب گردشگر خارجی نیازمند ارتقای زیرساخت‌های کشور متناسب با افزایش موردنظر در حوزه‌های مختلف اعم از اسکان، تردد، ورود و خروج و... است.
		نبود زیرساخت‌های مختلف امکان خدمت‌رسانی و انجام مأموریت‌های دستگاه‌های مختلف در این زمینه را با مشکل مواجه خواهد ساخت.
		تقویت زیرساخت‌ها برای نظارت و تسهیل ورود و خروج و کنترل مسیر تردد گردشگران همچون سامانه بیومتریک ^۱ و X-Ray ^۲ و سامانه برخط یکپارچه و سازوکار اتصال سامانه‌های رزرواسیون متناسب با افزایش تعداد گردشگران خارجی، ضرورت دارد.
۳	محدودیت‌های بین‌المللی به‌واسطه تحریم‌های ظالمانه آمریکا	به‌دلیل محدودیت‌های بین‌المللی به‌واسطه تحریم‌های ظالمانه و نامشروع آمریکا، گردشگر ورودی امکان استفاده از کارت اعتباری در داخل کشور را ندارد.
		گردشگر به‌دلیل تحریم‌های ظالمانه مجبور است ارز موردنیاز را به صورت وجه نقد به‌همراه داشته باشد. این حمل ارز (وجه نقد) مطابق با قوانین جهانی میزان معینی دارد و لذا موجب تعیین محدودیت برای میزان ارز مسافرتی در اختیار گردشگر خواهد شد.
۴	عدم تسهیل‌گری کافی وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی	وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی به‌عنوان متولی اصلی لغو روایید، برای آنکه طرح‌های لغو روایید با موفقیت اجرا شود؛ بایستی ملاحظات فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و امنیتی لازم را به‌همراه تسهیل‌گری بین دستگاهی در نظر داشته باشد؛ اما این مهم به شکل جامع و کامل رخ نداده است.
		برای بالفعل‌شدن طرح‌های پیشنهادی، لازم است تا وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی جدیت بیشتری داشته باشد.

۱. بر اساس قرینه فرد چهره‌نگاری می‌نماید.

۲. دستگاهی است که خودروهای گردشگران را با عکس‌برداری به‌جهت وجود تجهیزاتاتی مانند بمب و... عکسبرداری و کنترل می‌کند.

کد	مضمون سطح سوم	گزاره
۵	فقدان قانون يا مصوبه برای رفع تعارضات بين دستگاهی	به دليل اينکه سياست لغو رواديد حوزه وظايف دستگاه‌های متعدد و مختلفی را دربرمی‌گیرد؛ لازم است تا برای رفع تعارض‌های احتمالی بين دستگاهی و تعيين وظايف مشخص برای آنها مصوبه يا قانونی تصويب شود. وظايف هر دستگاه در حوزه لغو رواديد بايد به‌طور کامل تحديد و تدقيق شود.
۶	ضعف در ارائه خدمات بیمه‌ای	ضعف در ارائه خدمات بیمه‌ای برای گردشگران ورودی علی‌رغم درخواست گردشگران از ديگر معضلاتی است که بايد به آن توجه شود. گردشگر با تکميل فرم اطلاعات درخواستی مرجع بیمه، اطلاعات خود را تکميل کرده و در صورت استفاده وی از خدمات بیمه‌ای، دسترسی به وی سهل‌الوصول می‌شود.
۷	لغو رواديد یک‌طرفه	سياست لغو رواديد از نوع یک‌طرفه، به علت خاص تلقی شدن، بایستی به درستی هزینه - فايده شود. از منظر مباحث ديپلماتیک، لغو رواديد یک‌طرفه ممکن است در کنار تمامی مزایای اقتصادی و فرهنگی به عزت ملی کشور خواهان این قرارداد خدشه وارد نماید. از تجربه‌های ناموفق لغو رواديد یک‌طرفه به‌عنوان مثال می‌توان به کشور مصر اشاره کرد که اتباع این کشور می‌توانند به‌صورت یک‌طرفه به ايران سفر کنند؛ اما به‌جهت فقدان روابط ديپلماتیک دولت مصر با ايران، مردم این کشور به‌دلیل محرومیت از خدمات دولت مصر، از سفر به ايران خودداری می‌کنند.
۸	آمار و ارقام نادرست و ضعیف	تاکنون آمار دقیقی از امکانات و تأسیسات گردشگری کشور در اختیار عموم قرار نگرفته است. سياست‌گذاری و اقدامات پيشران در این حوزه نیازمند اطلاعات دقیق است.
۹	ضعف در زیرساخت‌های رفاهی	از سال ۱۳۹۵، ورود گردشگران خارجی به داخل کشور افزایش یافت؛ اما با توجه به گزارش‌های موجود، ظرفیت

کد	مضمون سطح سوم	گزاره
		هتل‌های کشور تا شش ماه پس از آن، تکمیل شده بود.
		محدودیت زیرساخت‌های رفاهی برای افزایش ناگهانی تقاضای گردشگر ورودی وجود دارد؛ بنابراین چالش دیگری که باید به آن توجه شود، حل معضل زیرساخت‌ها خصوصاً زیرساخت‌های اقامتی و حمل‌ونقلی است.
		لغو روادید با پیش‌فرض پذیرش گردشگر بیشتر همراه است و لازم است با تأمین زیرساخت‌های مناسب به نیازهای گردشگران پاسخ داده شود.

منبع: (نتایج تحقیق)

از ترکیب مضامین سطح سومی که همسو و مرتبط با هم بودند، ۶ مضمون سطح دوم و درنهایت با توجه به کلیه مضامین استخراج‌شده، مضمون سطح اول به صورت ذیل حاصل شد.

جدول (۴): مضامین سطح دوم و اول

کدگذاری	مضمون سطح دوم	کد	مضمون سطح اول
۵، ۴، ۳، ۲، ۱	کاستی‌ها در حمایت از سیاست لغو روادید	الف	عدم موفقیت سیاست لغو روادید در توسعه گردشگری جمهوری اسلامی ایران
۹، ۸، ۷، ۶	جهت‌گیری نادرست سیاست لغو روادید	ب	
۹، ۸، ۶، ۵، ۲	فقدان نگاهت نهادی	پ	
۶، ۵، ۴، ۱	عدم هماهنگی بین بخشی	ت	
۷، ۴، ۲، ۱	فقدان نگاه فرابخشی	ث	
۷، ۳، ۱	عدم توجه به مسائل بین‌المللی	ج	

منبع: (نتایج تحقیق)

از ترکیب کدهای مضامین سطح سوم حاصل از گزاره‌های مصاحبه‌ها که شامل ۹ کد می‌شد مضامین سطح دوم به‌دست آمدند. به‌نحوی که از ترکیب کدها که در سمت راست جدول شماره ۴ نشان داده شده است کدهای الف (کاستی‌ها در حمایت از سیاست لغو روادید)، ب (جهت‌گیری نادرست سیاست لغو روادید)، پ (فقدان نگاهت نهادی)، ت (عدم هماهنگی بین بخشی)، ث (فقدان نگاه فرابخشی) و ج

(عدم توجه به مسائل بین‌المللی) به‌عنوان مضامین سطح دوم شکل گرفت. درنهایت پس از بررسی کدهای به‌دست‌آمده و با توجه به مصاحبه‌های صورت گرفته تنها مضمون سطح اول این پژوهش یعنی عدم موفقیت سیاست لغو روادید در توسعه گردشگری جمهوری اسلامی ایران حاصل شد.

۶. یافته‌های پژوهش

همان‌طور که در قسمت سؤالات پژوهش اشاره شد، پرسش فرعی اول با موضوع وضعیت کنونی کشور و اقدامات انجام‌شده در زمینه سیاست لغو روادید در جهت توسعه گردشگری جمهوری اسلامی ایران به‌عنوان محور اول پژوهش و پرسش‌های بعدی با توجه به اطلاعات گردآوری‌شده مورد بررسی قرار خواهند گرفت.

۶-۱. مقایسه با آمار جهانی

مطالعه تسهیل سفر^۱ UNWTO و WTTC^۲ در سال ۲۰۱۳ نشان داد، تسهیل گذرنامه باعث افزایش ۲۰ تا ۲۵ درصدی ورودی بین‌المللی به یک کشور می‌شود (UNWTO & WTTC, 2016). از این‌رو بسیاری از کشورهای جهان از جمله برخی از کشورهای همسایه در راستای افزایش ورود اتباع خارجی و جذب گردشگر، اقدام به افزایش تسهیلات در حوزه لغو روادید کرده‌اند. جدول ذیل (در پاسخ به پرسش فرعی دوم) توصیفی در رابطه با رتبه و وضعیت برخی کشورها در رابطه با سیاست لغو روادید است.

جدول (۵): بررسی کشورهای منتخب لغو روادید و تحلیل آن

ردیف	نام کشور	تعداد تفاهم‌نامه‌های لغو روادید	مقایسه‌ها و تحلیل‌ها
۱	ترکیه	ترکیه به ۷۴ کشور دنیا مجوز ورود گردشگر بدون روادید را داده است؛ یعنی بیش از ۷ برابر تفاهم‌نامه‌های لغو روادید ایران.	با سیاست‌های تسهیل در ویزا رشد سفر به ترکیه بین سال‌های ۲۰۱۲ تا ۲۰۱۵ به‌طور متوسط ۳,۴ درصد بوده است که سریع‌تر از رشد تخمینی (۲,۰ درصد) گزارش شده است (UNWTO & WTTC, 2019).
۲	اندونزی	این کشور تسهیلات بدون ویزا را برای ۱۶۹ کشور در نظر گرفته است که حداکثر اقامت هر کدام تا ۳۰ روز	اندونزی در رتبه ۳۰ جهان قرار گرفت و در سال ۲۰۱۵، ۱۰,۴ میلیون مهاجر بین‌المللی داشت که

1. World Tourism Organization

2. World Travel & Tourism Council

ردیف	نام کشور	تعداد تفاهم‌نامه‌های لغو روادید	مقایسه‌ها و تحلیل‌ها
		معتبر است.	نسبت به سال قبل ۱۰,۳ درصد افزایش پیدا کرده بود (UNWTO & WTTC, 2016).
۳	قطر	به ۹۳ کشور دنیا مجوز ورود به کشور خود را بدون روادید داده است.	از زمان اعمال این تغییرات، ورودی سال به سال از هند ۱۸ درصد، از چین ۴۳ درصد و از روسیه ۳۶۶ درصد افزایش یافته است (UNWTO & WTTC, 2018).
۴	روسیه	مجوز ورود گردشگران ۳۶ کشور را بدون روادید صادر کرده است.	تسهیل ویزا توسط دولت روسیه بین سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۰ منجر به افزایش ورود گردشگران، بین ۲ تا ۸۹ درصد با میانگین ۲۱ درصد، در طی ۱۰ سال شد (UNWTO & WTTC, 2012).
۵	چین	به ۲۲ کشور اجازه اقامت ۳۰ روزه را داده است. همچنین گردشگران ۵۹ کشور می‌توانند بدون روادید به استان هاینان ^۱ چین سفر کنند.	مطابق گزارش سازمان جهانی گردشگری افزایش ۴۱ درصدی گردشگران ورودی به چین در کمتر از یک سال در نتیجه لغو روادید رخ داده است (UNWTO & WTTC, 2012).
Source: World Tourism Organization and World Travel & Tourism Council (2019), VISA FACILITATION. Madrid. World Tourism Organization and World Travel & Tourism Council (2012), The Impact of Visa Facilitation on Job Creation in the G20 Economies. Madrid. World Tourism Organization and World Travel & Tourism Council. (2016). INDONESIA'S VISA-FREE POLICY. Madrid. World Tourism Organization and World Travel & Tourism Council. (2018). QATAR AMONG 10 MOST OPEN VISA COUNTRIES IN THE WORLD. Madrid.			

۶-۲. تشریح وضعیت موجود کشور در حوزه لغو روادید^۲

در پاسخ به پرسش فرعی اول که وضعیت فعلی کشور را در حوزه لغو روادید مورد

1. Hainan

۲. حاصل از مصاحبه با مسئولان وزارت امور خارجه در تاریخ ۱۴۰۱/۱۰/۲۸.

کنکاش قرار می‌دهد، می‌توان به لغو روادید دوطرفه، لغو روادید یک‌طرفه و مقررات تسهیل در ورود اشاره کرد.

در حال حاضر بین جمهوری اسلامی ایران و ۵ کشور گرجستان، ارمنستان، ترکیه، سوریه و قزاقستان لغو روادید دوجانبه برقرار است؛ به نحوی که اتباع ایران برای سفر به کشورهای مذکور و بالعکس نیازی به اخذ روادید ندارند. جمهوری اسلامی ایران برای اتباع کشورهای آذربایجان، چین، عمان و مصر اقدام به لغو روادید یک‌طرفه نموده که هم‌اکنون در حال اجراست. لغو روادید یک‌طرفه در این حالت به این معناست که اتباع کشورهای مقابل بدون روادید امکان ورود به خاک ایران را دارند اما ورود ایرانیان به این کشورها بدون روادید ممنوع است.

همچنین از دیگر موارد مهم تسهیل در صدور روادید است، به صورتی که برقراری مقررات تسهیل ورود برای اتباع دو کشور ایران و عراق (بدون نیاز به روادید تا ۳۰ روز) در سال ۱۴۰۰ برای مسافران مرزهای هوایی و از سال ۱۴۰۱ برای مسافران مرزهای هوایی و زمینی نیز از جمله اقدامات مشابه برقراری سیاست لغو روادید بوده است. با این توضیح که اتباع عراقی طی سال‌های گذشته بیشترین تعداد آمار روادیدهای صادره را به خود اختصاص داده‌اند؛ برای مثال در سال ۱۳۹۸، از مجموع ۳ میلیون و ۸۵۷ هزار روادید صادره، بیش از ۲ میلیون و ۵۰۰ هزار روادید برای اتباع عراقی صادر شده بود. از همین رو، با برقراری مقررات جدید و تسهیل ورود اتباع عراقی به کشور تعداد کل روادید صادره در سال ۱۴۰۱ به رقمی نزدیک به ۱ میلیون و ۷۱۵ هزار کاهش یافته است (معاونت گردشگری، ۱۴۰۲). روادید فرودگاهی از دیگر انواع روادید است که باید به آن اشاره کرد. در حال حاضر جمهوری اسلامی ایران برای اتباع کلیه کشورها به جز ۹ کشور آمریکا، کانادا، انگلیس، اردن، سومالی، کلمبیا، افغانستان، پاکستان و بنگلادش تسهیلات روادید در فرودگاه اعطا می‌کند. لازم به ذکر است که مذاکرات لغو روادید با کشور روسیه در قالب تور و گروه‌های ۵ تا ۵۰ نفری به مدت ۱۵ روز (مقررات تسهیل ورود) برای مردم هر دو کشور از سال ۱۳۹۶ آغاز گردیده است (همشهری، ۱۴۰۱).

۳-۶. بازیگران سیاست لغو روادید در توسعه گردشگری کشور

برای پاسخ به پرسش فرعی سوم لازم است تا دستگاه‌های مرتبط با سیاست لغو روادید به‌منظور توسعه گردشگری جمهوری اسلامی ایران و جایگاه هر کدام تبیین شود. در ایران

لغو روادید مستلزم همکاری و هم‌افزایی بین دستگاه‌های متعدد است.^۱ برخی از این دستگاه‌ها به‌عنوان حلقه اولیه تصمیم‌گیری و تعدادی نیز دستگاه‌های ثانویه به‌حساب می‌آیند. وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی به همراه وزارت امور خارجه به عنوان اصلی‌ترین تصمیم‌گیرندگان سیاست لغو روادید شناخته می‌شوند.

وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی را می‌توان به‌عنوان متولی اصلی حلقه اولیه شناخت؛ چراکه مطابق ماده (۹) قانون تشکیل سازمان میراث فرهنگی و گردشگری مصوب ۱۳۸۲، و سند راهبردی توسعه گردشگری مصوب ۱۳۹۹ هیئت وزیران، طرح‌های پیشنهادی برای لغو روادید با سایر کشورها از سوی این وزارتخانه مطرح می‌شود؛ لذا نقش میانجی‌گری و تسهیل‌گری این وزارت در موفقیت این سیاست حائز اهمیت است.

از دیگر سیاست‌گذاران اصلی اقدام لغو روادید، وزارت کشور به‌عنوان سیاست‌گذار و ناظر مسائل امنیتی، وزارت اطلاعات به‌عنوان ناظر ورود اتباع و گردشگران و فراجا به‌عنوان مجری برخی زیرساخت‌های امنیتی؛ به‌عنوان سایر دستگاه‌های همکار و تصمیم‌گیرنده در این حوزه مطرح هستند.

همچنین وزارت امور اقتصادی و دارایی، وزارت راه و شهرسازی، بانک مرکزی و وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات از سیاست‌گذاران و تصمیم‌گیرندگان ثانویه در اجرای سیاست لغو روادید هستند.

جدول (۶): سیاست‌گذاران اولیه و ثانویه اقدام لغو روادید

سیاست‌گذاران اولیه (اصلی)	سیاست‌گذاران ثانویه
۱- وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی	۱- وزارت امور اقتصادی و دارایی
۲- وزارت امور خارجه	۲- وزارت راه و شهرسازی
۳- وزارت کشور	۳- بانک مرکزی
۴- وزارت اطلاعات	۴- وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات
۵- ناجا	

منبع: (نتایج تحقیق)

۱. این دستگاه‌ها عبارت‌اند از: وزارتخانه‌های میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، امور خارجه، کشور، اطلاعات و فرماندهی انتظامی جمهوری اسلامی ایران.

۶-۴. تحلیل مصاحبه‌های صورت گرفته

در پاسخ به پرسش اصلی مقاله، مصاحبه‌های صورت گرفته واکاوی شد. پس از تحلیل و بررسی مصاحبه‌ها؛ جدول چالش، مشکلات و مسائل با تأکید بر سه دسته مضمون سطح اول، مضمون سطح دوم و مضمون سطح سوم به‌دست آمد که هریک از موارد مبتنی بر کدگذاری و طبقه‌بندی مفاهیم در جدول ذیل قرار گرفت. در ادامه به تحلیل مضامین موجود در جدول و طریقه شکل‌گیری آن‌ها اشاره خواهد شد.

جدول (۷): چالش، مشکلات و مسائل

مضمون سطح اول (چالش)	مضمون سطح دوم (مشکلات)	مضمون سطح سوم (مسائل)
دلایل عدم موفقیت سیاست لغو روادید در توسعه گردشگری جمهوری اسلامی ایران	الف) کاستی‌ها در حمایت از سیاست لغو روادید	۱. نادیده گرفتن ملاحظات سیاسی و امنیتی ۲. ضرورت ارتقای زیرساخت‌ها (خصوصاً زیرساخت‌های امنیتی) ۳. محدودیت‌های بین‌المللی به‌واسطه تحریم‌های نامشروع آمریکا ۴. عدم تسهیل‌گری کافی وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی ۵. فقدان قانون یا مصوبه برای رفع تعارضات بین دستگاهی
	ب) جهت‌گیری نادرست سیاست لغو روادید	۱. ضعف در ارائه خدمات بیمه‌ای ۲. لغو روادید یک‌طرفه ۳. آمار و ارقام نادرست و ضعیف ۴. ضعف در زیرساخت‌های رفاهی
عدم موفقیت سیاست لغو روادید در توسعه گردشگری جمهوری اسلامی ایران	پ) فقدان نگاهت نهادی	۱. ضرورت ارتقای زیرساخت‌ها (خصوصاً زیرساخت‌های امنیتی) ۲. فقدان قانون یا مصوبه برای رفع تعارضات بین دستگاهی ۳. ضعف در ارائه خدمات بیمه‌ای ۴. آمار و ارقام نادرست و ضعیف ۵. ضعف در زیرساخت‌های رفاهی
ت) عدم هماهنگی بین بخشی		۱. نادیده گرفتن ملاحظات سیاسی و امنیتی ۲. عدم تسهیل‌گری کافی وزارت میراث

مضمون سطح اول (چالش)	مضمون سطح دوم (مشکلات)	مضمون سطح سوم (مسائل)
		فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی ۳. فقدان قانون یا مصوبه برای رفع تعارضات بین دستگاهی ۴. ضعف در ارائه خدمات بیمه‌ای
	ث) فقدان نگاه فرابخشی	۱. نادیده گرفتن ملاحظات سیاسی و امنیتی ۲. ضرورت ارتقای زیرساخت‌ها (خصوصاً زیرساخت‌های امنیتی) ۳. عدم تسهیل‌گری کافی وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی ۴. لغو روادید یک‌طرفه
	ج) عدم توجه به مسائل بین المللی	۱. نادیده گرفتن ملاحظات سیاسی و امنیتی ۳. محدودیت‌های بین‌المللی به‌واسطه تحریم‌های نامشروع آمریکا ۷. لغو روادید یک‌طرفه

منبع: (نتایج تحقیق)

۶-۴-۱. تحلیل مضامین سطح سوم

پس از انجام مصاحبه‌ها و جمع‌آوری اطلاعات، ۹ مضمون سطح سوم استخراج گردید که در ادامه هریک از آن‌ها توضیح داده خواهد شد.^۱

۱- نادیده گرفتن ملاحظات سیاسی و امنیتی: با توجه به اینکه برخی کشورهای پیشنهادشده به‌منظور برقراری تفاهم‌نامه لغو روادید از سوی دستگاه‌های مسئول این سیاست، به‌دلیل «وجود گروهک‌های تروریستی و...» مشکلات امنیتی را در پی خواهند داشت و ملاحظات امنیتی از نگاه برخی دستگاه‌های کشور در این رابطه وجود دارد؛ بنابراین مضمون نادیده گرفتن ملاحظات سیاسی و امنیتی با توجه به توضیحات مذکور حاصل شد. همچنین «تقویت سیستم امنیتی کشور منجر به رصد و پایش گردشگران و پیشگیری از اقدام علیه امنیت ملی» خواهد شد.

۱. تمامی عباراتی این بخش (مضامین سطح سوم) که در علامت «» قرار داده شده‌اند؛ نقل‌قول‌های مستقیم از مصاحبه‌های به عمل آمده است.

۲- **ضرورت ارتقای زیرساخت‌ها (خصوصاً زیرساخت‌های امنیتی):** از طرفی به دلیل ضعف برخی زیرساخت‌ها، خصوصاً «زیرساخت‌های امنیتی در مبادی ورودی کشور» و همچنین «فقدان سازوکار برخط لازم به جهت رزرو محل اسکان و تردد گردشگران»، این نگرانی را ایجاد می‌کند که ورود گردشگران بدون وجود این چهارچوب‌ها، مشکلاتی را هم برای خود گردشگران و حتی برای کشور در پی داشته باشد؛ در نتیجه ارتقای زیرساخت از جمله مواردی بود که دستگاه‌ها به‌ویژه دستگاه‌های امنیتی کشور خواهان رفع آن بودند.

۳- **محدودیت‌های بین‌المللی به واسطه تحریم‌های ظالمانه آمریکا:** وجود «محدودیت‌های بین‌المللی مانند تحریم‌ها» و «عدم توانایی گردشگر در تهیه کارت اعتباری» به منظور تأمین هزینه‌های سفر به دلیل همین محدودیت‌ها موجب شد تا مضمون محدودیت‌های بین‌المللی به واسطه تحریم‌های ظالمانه آمریکا در این مرحله استخراج گردد.

۴- **عدم تسهیل‌گری کافی وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی:** از دید قریب به اتفاق دستگاه‌های مسئول، «وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی به عنوان متولی اصلی و خواهان سیاست لغو روادید باید تسهیل‌گری لازم را در بین دستگاه‌های مرتبط داشته باشد» و به نوعی با میانجی‌گری و تلاش برای رفع مشکلات، اجرایی‌سازی مؤثر این سیاست را رقم بزند که چنین اتفاقی رخ نداده است و مضمون عدم تسهیل‌گری از سوی وزارت مذکور به دست آمد.

۵- **فقدان قانون یا مصوبه برای رفع تعارض‌های بین دستگاهی:** همچنین «وجود تعارض‌های میان دستگاه‌های مختلف» و «فقدان قانون یا چهارچوبی که وظایف هر دستگاه را در این حوزه مشخص نماید» بر عدم همکاری و هم‌افزایی دستگاه‌ها با یکدیگر افزوده است؛ بنابراین وجود قانون یا حتی مصوبه‌ای که بتواند احکام و وظایف هر دستگاه را رقم بزند لازم به نظر می‌رسد.

۶- **ضعف در ارائه خدمات بیمه‌ای:** یکی از مسائل مهمی که برای کشورهای مبدأ و گردشگران آن‌ها وجود دارد؛ «تأمین و تضمین سلامت گردشگران» است که با مواردی همچون «پوشش بیمه‌ای» گردشگر ورودی امکان‌پذیر است. با توجه به عدم عملکرد در این رابطه، مسئله ضعف در ارائه خدمات بیمه‌ای حاصل شد.

۷- **لغو روادید یک طرفه:** از جمله مسائلی که وزارت خارجه تأکید داشت مقوله «لغو روادید یک طرفه» بود که در صورت ضعف تفاهم‌نامه‌های لغو روادید می‌تواند

نتایج منفی را برای کشور خواهان این نوع از لغو روادید مانند خدشه‌دار شدن عزت ملی در پی داشته باشد.

۸- آمار و ارقام نادرست و ضعیف: ضعف در آمار و ارقام و حساب‌های اقماری گردشگری کشور سبب شده «آمار دقیقی از امکانات و تأسیسات و حتی تعداد گردشگر ورودی در دست نباشد» و به همین علت، سیاست‌گذاری در اقدام لغو روادید با چالش مواجه شده است.

۹- ضعف در زیرساخت‌های رفاهی: همچنین ضعف در نوع دیگری از زیرساخت‌های گردشگری کشور یعنی «زیرساخت‌های رفاهی»، این نگرانی را به وجود آورده است که با اجرای سیاست لغو روادید که به‌منظور جذب تعداد بیشتری از گردشگران به کشور صورت می‌گیرد، نیاز گردشگران را برآورده نکند و درنهایت منجر به شکست اقدام لغو روادید گردد.

۶-۴-۲. مضمون سطح دوم

در مرحله بعد، مضامین سطح دوم و سطح اول از کدگذاری مضامین سطح سوم به صورت ذیل حاصل شد:

الف) کاستی‌ها در حمایت از سیاست لغو روادید: در ابتدا سعی شد که دو دسته کلی با کدهای «الف» و «ب» از بین مضامین سطح سوم (کدهای ۱ تا ۹) استخراج گردد تا مفهوم‌بندی ذهنی برای مخاطب به نحو بهتری صورت گیرد. به‌همین‌منظور کد «الف» از مضامین سطح دوم با عنوان کاستی‌ها در حمایت از سیاست لغو روادید استخراج گردید که کدهای ۱ تا ۵ مضامین سطح سوم یعنی؛ نادیده گرفتن ملاحظات سیاسی و امنیتی، ضرورت ارتقای زیرساخت‌ها (خصوصاً زیرساخت‌های امنیتی)، محدودیت‌های بین‌المللی به‌واسطه تحریم‌های نامشروع آمریکا، عدم تسهیل‌گری کافی وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی و فقدان قانون یا مصوبه برای رفع تعارض‌های بین‌دستگاهی را شامل می‌شد.

ب) جهت‌گیری نادرست سیاست لغو روادید: کد «ب» یعنی جهت‌گیری نادرست سیاست لغو روادید از ترکیب کدهای ۶ تا ۹ استخراج شد که عبارت‌اند از: ضعف در ارائه خدمات بیمه، لغو روادید یک‌طرفه، آمار و ارقام نادرست و ضعیف و ضعف در زیرساخت‌های رفاهی.

پ) فقدان نگاهت نهادی: در ادامه از ترکیب کدهای مختلف و با توجه به روش تحلیل قالب مضمون، کدهای «پ»، «ت»، «ث» و «ج» حاصل شد. با ترکیب

مضامین سطح سوم ضرورت ارتقای زیرساخت‌ها (خصوصاً زیرساخت‌های امنیتی)، فقدان قانون یا مصوبه برای رفع تعارض‌های بین‌دستگاهی، ضعف در ارائه خدمات بیمه‌ای، آمار و ارقام نادرست و ضعیف و ضعف در زیرساخت‌های رفاهی؛ کد «پ» یعنی فقدان نگاشت نهادی (عدم تعیین - تکلیف وظایف هریک از دستگاه‌ها در اجرای سیاست لغو روادید) حاصل شد.

ت) عدم هماهنگی بین بخشی: کد «ت»، عدم هماهنگی بین‌بخشی از به‌هم‌پیوستن مضامین سطح سوم نادیده گرفتن ملاحظات سیاسی و امنیتی، عدم تسهیل‌گری کافی وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع‌دستی، فقدان قانون یا مصوبه برای رفع تعارض‌های بین‌دستگاهی و ضعف در ارائه خدمات بیمه به‌دست آمد. **ث) فقدان نگاه فرابخشی:** با توجه به مضامین نادیده گرفتن ملاحظات سیاسی و امنیتی، ضرورت ارتقای زیرساخت‌ها (خصوصاً زیرساخت‌های امنیتی)، عدم تسهیل‌گری کافی وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع‌دستی و لغو روادید یک‌طرفه؛ در سطح دوم از مضامین، کد «ث» یعنی فقدان نگاه فرابخشی به معنی عدم توجه به کلان و در سطح ملی بودن سیاست لغو روادید و اثرهای آن بر کل کشور را ایجاد کرد.

ج) عدم توجه به مسائل بین‌المللی: درنهایت نادیده گرفتن ملاحظات سیاسی و امنیتی، محدودیت‌های بین‌المللی به‌واسطه تحریم‌های نامشروع آمریکا و لغو روادید یک طرفه منجر به حاصل شدن کد «ج» با عنوان عدم توجه به مسائل بین‌المللی گردید.

۶-۴-۳. مضمون سطح اول

پس از کدگذاری مضامین سطح سوم و نتایج حاصل از آن در جدول مضامین سطح دوم، در پایان مضمون سطح اول دلایل عدم موفقیت سیاست لغو روادید در توسعه گردشگری جمهوری اسلامی ایران به‌عنوان چالش این حوزه به‌دست آمد.

نتیجه‌گیری

صنعت گردشگری فعالیتی چندبعدی است که به‌منظور رشد و توسعه آن می‌بایست سایر اقدام‌های مکمل را نیز به‌کار گرفت. ازجمله این اقدامات سیاست لغو روادید است که در پژوهش‌های سابق تأثیر مثبت این سیاست بر توسعه گردشگری محرز گردیده است؛ اما با توجه به اینکه تاکنون تحقیقی راجع به دلایل عدم موفقیت سیاست لغو روادید در کشور صورت نگرفته بود؛ در این مقاله سعی شد تا موانع این

حوزه احصا و نسبت به آن راه‌حل‌های درست و سنجیده^۱ ارائه گردد. درواقع پژوهش حاضر در تأیید تحقیقات سابق که لغو روادید سیاستی صحیح و جهانی و در راستای توسعه گردشگری ورودی است به نگارش درآمد و در تکمله آن‌ها برای اجرای سیاست مذکور در جمهوری اسلامی ایران رویکردهای زمینه‌ای و عمقی و مبتنی بر داده‌های میدانی را برای شناسایی مسائل این حوزه و درنهایت موفقیت اقدام لغو روادید به کار گرفت.

پس از بررسی و تحلیل اطلاعات گردآوری‌شده مشخص شد که عدم موفقیت سیاست مذکور در توسعه گردشگری جمهوری اسلامی ایران از شش مشکل عمده کاستی‌ها در حمایت از سیاست لغو روادید، جهت‌گیری نادرست سیاست لغو روادید، فقدان نگاه نهادی، عدم هماهنگی بین بخشی، فقدان نگاه فرابخشی و عدم توجه به مسائل بین‌المللی ناشی می‌شود که هر کدام از این مشکلات به دلیل پاره‌ای از مسائل به وجود آمده‌اند که به‌طور کلی عبارت‌اند از: نادیده گرفتن ملاحظات سیاسی و امنیتی، ضرورت ارتقای زیرساخت‌ها (خصوصاً زیرساخت‌های امنیتی)، محدودیت‌های بین‌المللی به واسطه تحریم‌های نامشروع آمریکا، عدم تسهیل‌گری کافی وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، فقدان قانون یا مصوبه برای رفع تعارض‌های بین‌دستگاهی، ضعف در ارائه خدمات بیمه‌ای، لغو روادید یک‌طرفه، آمار و ارقام نادرست و ضعیف و ضعف در زیرساخت‌های رفاهی؛ بنابراین اگر دستگاه‌های سیاست‌گذار در این حوزه به دنبال دستیابی به نتیجه‌ای مطلوب هستند؛ باید به نظام مسائل فوق توجه نموده و ضمن اتخاذ بهترین راه‌حل، چرخه سیاست‌گذاری را با اجرای درست و صحیح و ارزیابی آن در این زمینه تکمیل نمایند.

پیشنهادهای سیاستی

۱- پیشبرد سیاست لغو روادید نیازمند هم‌افزایی دستگاه‌ها، توجه به ملاحظات تخصصی و مشخص کردن جایگاه هر دستگاه در تناظر با فعالیت‌های این حوزه است؛ لذا لازم است تا شورای عالی میراث فرهنگی و گردشگری نگاهت نهادی و تقسیم‌کار بین دستگاه‌ها را تدوین و به تصویب هیئت وزیران برساند.

۲- از آنجاکه سیاست لغو روادید، سیاستی مستقل محسوب نمی‌شود و درواقع سیاستی وابسته به دیگر اقدام‌ها است؛ در کنار سیاست مذکور باید به سیاست‌های دیگری همچون تقویت زیرساخت‌های رفاهی، خدماتی، راهکارهای مقابله با محدودیت‌های بین

۱. راه‌حل‌ها در قسمت پیشنهادها و راهکارهای سیاستی ارائه گردیده است.

المللی و... نیز پرداخت تا امکان عملیاتی‌سازی لغو روادید ممکن شود.

۳- با توجه به اینکه لغو روادید با پیامد احتمالی افزایش تقاضای سفر همراه است؛ لذا بایستی برای پاسخ به آن از ظرفیت‌های بخش خصوصی استفاده بهینه نمود.

۴- ارائه طرح‌های پیشنهادی برای لغو روادید با سایر کشورها بایستی با توجه به برنامه‌ای جامع، هدفمند و آینده‌نگرانه صورت گیرد که ملاحظات کارشناسی، امنیتی، فرهنگی و اقتصادی را شامل شود. لازم به ذکر است توسعه گردشگری ورودی بدون توجه به الزامات داخلی ممکن نخواهد شد؛ لذا لازم است تا سیاست لغو روادید با توجه به ملاحظات و سنجه‌هایی همچون اشتراکات فرهنگی و مذهبی، نبود موانع امنیتی (مانند وجود گروه‌های معاند در کشور هدف)، دارا بودن آستانه جمعیتی متناسب با کشور ایران، عدم رسوب گردشگران کشورهای هدف پس از ورود به کشور و هم‌راستا بودن سیاست‌های این کشورها با جمهوری اسلامی ایران تنظیم شود. در همین راستا پیشنهاد ذیل به‌منظور انعقاد تفاهم‌نامه لغو روادید مورد توجه است.

۵- کشورهای پیشنهادی و ملاحظات قابل توجه در خصوص لغو روادید با آن‌ها به ۵ دسته تقسیم می‌شود که لازم است در مورد هر کدام به شرح ذیل ملاحظات صورت گیرد:

اول. کشورهای عضو اکو: از میان این کشورها با ترکیه، قزاقستان و جمهوری آذربایجان تفاهم‌نامه لغو روادید امضا شده است. عمده این کشورها در حوزه تمدنی ایران هستند و به‌دلیل فرهنگ نزدیک و متناسب با مردم ایران، کمترین اختلاف فرهنگی را دارند. کشورهای افغانستان و پاکستان به‌دلیل امکان رسوب گردشگران‌شان در ایران برای انعقاد تفاهم‌نامه لغو روادید پیشنهاد نمی‌شوند.

دوم. کشورهای جهان عرب: از میان این کشورها به عراق، سوریه، عمان و مصر مجوز لغو روادید داده شده است. کشورهای این حوزه به‌دلیل همسایگی، قرابت مذهبی و فرهنگی و به‌ویژه توان مالی بالا مانند عربستان می‌توانند جزء بازارهای هدف اصلی ایران خصوصاً در گردشگری زیارتی باشند.

سوم. کشورهای بریکس: این کشورها شامل روسیه، برزیل، هند، چین و آفریقای جنوبی هستند که از بین آن‌ها به روسیه و چین مجوز ورود گردشگران‌شان بدون نیاز به روادید داده شده است و بقیه کشورهای این حوزه نیز به‌منظور اجرای لغو روادید در راستای توسعه گردشگری کشور پیشنهاد می‌گردند.

چهارم. کشورهای آمریکای لاتین: برخی از کشورهای این منطقه با سیاست‌های خصمانه‌ی آمریکا در تضاد هستند و در سال‌های گذشته با جمهوری اسلامی ایران همکاری مناسبی داشته‌اند. این نکته حائز اهمیت است که در آمریکای

لاتین کشورهای زیادی هستند که از رتبه اقتصادی بسیار خوبی در بین کشورهای دنیا برخوردار بوده‌اند و میل به سفر در بین شهروندان آنان افزایش پیدا کرده است.

پنجم. کشورهای حوزه آسه‌آن: آسه‌آن یکی از موفق‌ترین اتحادیه‌های منطقه‌ای جهان در طول ۵۰ سال گذشته است که به نماد همکاری‌های مثبت بین‌المللی و رشد در جنوب شرق آسیا تبدیل شده است. از سویی با توجه به اشتراک‌های تاریخی، فرهنگی و جغرافیایی بین ایران و کشورهای حوزه آسه‌آن برقراری روابط سیاسی با این کشورها فرصت لغو روایت را فراهم خواهد نمود.

فهرست منابع

- آقابخشی، علی اکبر و افشاری راد، مینو (۱۳۸۶). فرهنگ علوم سیاسی. تهران: چاپار.
- ازکیا، مصطفی؛ احمدش، رشید و پارتازیان، کامییز (۱۳۹۶). روش‌های تحقیق کیفی از نظریه تا عمل. تهران: انتشارات کیهان.
- استراوس، آنسلم و کوربین، جولیت (۱۳۸۴). اصول روش تحقیق کیفی: نظریه مبانی؛ روشها و شیوه‌ها. ترجمه بیوک محمدی. تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- اسعدی، میرمحمد؛ برومندزاد، یاسمین و درخش، سعیده (۱۳۹۸). رونق حضور گردشگران خارجی پزشکی در یزد؛ چالش‌ها و راهکارها. مدیریت اطلاعات سلامت، ۱۶(۴)، ۱۶۱-۱۶۷.
- اسکندری، امیرحسین (۱۴۰۲). گزارش نظارتی پیرامون لغو روایت و تأثیر آن بر گردشگری: موضوع ماده (۹) قانون تشکیل سازمان میراث فرهنگی و گردشگری مصوب ۱۳۸۲. تهران: مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.
- اعظمی، هادی؛ زرقانی، سیدهدادی و سلطانی، محسن (۱۳۹۵). سطح بندی متغیرهای فرهنگی - توریستی مؤثر بر افزایش وابستگی ژئوپلیتیکی جمهوری خودمختار نخبوان به ایران. پژوهش‌های راهبردی سیاست، ۴(۱۶)، ۶۷-۹۲.
- بزرگی، وحید و طیب، علیرضا (۱۳۹۸). فرهنگ علوم سیاسی و روابط بین‌الملل. تهران: قومس.
- پاشایی زاد، حسین (۱۳۸۷). نگاهی اجمالی به روش دلفی. پیک نور - علوم انسانی،

۶(۲)، ۶۳-۷۹.

جلالی، رستم (۱۳۹۱). نمونه‌گیری در پژوهش‌های کیفی. تحقیقات کیفی در علوم سلامت، ۱(۴)، ۳۱۰-۳۲۰.

دهخدا، علی‌اکبر (۱۳۷۳). لغتنامه دهخدا. تهران: مؤسسه چاپ و انتشارات دانشگاه تهران.

رامبد، معصومه (۱۳۹۷). مصاحبه: معمول‌ترین روش جمع‌آوری داده‌ها در تحقیق کیفی. علوم پزشکی صدر، ۶(۴)، ۳۰۳-۳۱۶.

رضائی، ناصر و حاجی‌محمدی، علیرضا (۱۳۹۵). درآمدی بر دیپلماسی گردشگری. تهران: مهکامه.

زند، ابتهال؛ جانعلی‌زاده چوبستی، حیدر و یعقوب‌زاده، رحیم (۱۳۹۱). تحلیل بازار گردشگری خارجی ورودی به ایران (مطالعه موردی: سه کلان‌شهر تهران، شیراز و اصفهان). راهبرد اجتماعی فرهنگی، ۱(۲)، ۹۷-۱۱۹.

سیدحاتمی، مریم (۱۳۹۵). ابعاد حقوقی لغو روایت برای اتباع خارجی؛ نگاه موردی بر جمهوری آذربایجان. حقوق ملل، ۶(۲۱)، ۲۰۹-۲۲۰.

شارپلی، ریچارد و جی. تلفر، دیوید (۱۳۹۸). گردشگری و توسعه. ترجمه محمدابراهیم گوهریان و شیما طاهایی. تهران: شرکت چاپ و نشر بازرگانی. شیخ‌زاده، محمد و بنی‌اسد، رضا (۱۳۹۹). تحلیل مضمون: مفاهیم، رویکردها و کاربردها. تهران: لوگوس.

طلایی شکری، شهاب و شفیعا، سعید (۱۴۰۲). بازشناسی معنی و مفهوم نفایس ملی در اصل هشتاد و سوم قانون اساسی. راهبرد اجتماعی فرهنگی، ۱۲(۲)، ۳۹۹-۴۲۲.

عابدی جعفری، حسن؛ تسلیمی، محمدسعید؛ فقیهی، ابوالحسن و شیخ‌زاده، محمد (۱۳۹۰). تحلیل مضمون و شبکه مضامین: روشی ساده و کارآمد برای تبیین الگوهای موجود در داده‌های کیفی. اندیشه مدیریت راهبردی (اندیشه مدیریت)، ۵(۲)، ۱۵۱-۱۹۸.

علیپورناندل، محمدرضا (۱۳۸۷). تسهیل صدور روایت، کلید راهبردی جهت توسعه همکاری‌ها در اکو. رویان‌ها و تحلیل‌ها، ۱۷(۲۷)، ۵۶-۶۲.

کولایی، الهه و رضایی، مسعود (۱۳۹۶). عوامل خارجی مؤثر بر توسعه نیافتگی روابط ایران و گرجستان. پژوهش‌های جغرافیایی انسانی (پژوهش‌های جغرافیایی)، ۴۹(۴)، ۹۳۵-۹۵۰.

معاونت گردشگری وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی (۱۴۰۲). گزارش آماری گردشگران ورودی به کشور.

محمدپور، احمد (۱۳۹۲). روش تحقیق کیفی ضد روش: مراحل و رویه‌های علمی در روش‌شناسی کیفی. تهران: جامعه‌شناسان.

مدلیک، اس (۱۳۹۶). فرهنگ توریسم. ترجمه نادر هوشمندیار. تهران: شوراآفرین.

معین، محمد (۱۳۶۳). فرهنگ فارسی. تهران: مؤسسه انتشارات امیرکبیر.

نیلی‌پور، سید علی‌اکبر؛ تقوایی، مسعود؛ نصر اصفهانی، محمدحسین و کوهی اصفهانی، مجید (۱۳۹۴). شناسایی و اولویت‌بندی عوامل مؤثر در توسعه گردشگری سلامت. فصلنامه علمی و پژوهشی نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی، ۶۵-۴۵، (۴)۷.

خبرگزاری همشهری (۱۴۰۱). لغو روادید بین ایران و روسیه:

<https://www.hamshahrionline.ir/news/703566>

معاونت دیپلماسی اقتصادی وزارت امور خارجه (۱۳۹۸). سیاست خارجی و اقتصاد

گردشگری. <https://economic.mfa.ir/newsview/portal/30807>.

Bangwayo-Skeete, Prosper F. & Ryan W. Skeete (2017). Who travels visa-free? Insights into tourist hassle-free travel. *Journal of Travel Research*, 56(3), 407-418.

Bilbil, Ebru Tekin (2017). The Role of the UNWTO in visa facilitation: The diverse impacts on tourism industries of China, Russia and Turkey. *International Journal of Tourism and Hospitality Management in the Digital Age (IJTHMDA)*, 1(1), 17-35.

Crouch, Geoffrey I. (1994). The study of international tourism demand: A survey of practice. *Journal of Travel research*, 32(4), 41-55.

World Tourism Organization and World Travel & Tourism Council (2019). VISA FACILITATION. Madrid.

World Tourism Organization and World Travel & Tourism Council (2012). The Impact of Visa Facilitation on Job Creation in the G20 Economies. Madrid.

World Tourism Organization and World Travel & Tourism Council (2016). INDONESIA'S VISA-FREE POLICY. Madrid.

World Tourism Organization (UNWTO). (1995). Sustainable development of tourism.

World Tourism Organization and World Travel & Tourism Council (2018). QATAR AMONG 10 MOST OPEN VISA COUNTRIES IN THE WORLD. Madrid.

Woyo, Erisher (2017). Visa Policies and Visa Openness Scores in SADC - An Exclusion Element of Tourism Development in Southern Africa: A Critical Interjection, *Atna Journal of Tourism Studies*, 12(2), 67-83.

References

- Abedi Jafari, Hassan, Taslimi, Mohammad Saeed, Faqihi, Abolhassan, and Sheikhzadeh, Mohammad (1390). Theme analysis and theme network: a simple and efficient way to explain patterns in qualitative data. *Strategic Management Thought (Management Thought)*, 5(2), 151-198 (In Persian)
- Aghabakshi, Aliakbar & Afshari Rad, Mino (1386). Political science culture. Tehran: Chapar (In Persian)
- Alipournandel, Mohammadreza (1387). Facilitating the issuance of visas is a strategic key for the development of cooperation in ECO. *Events and Reviews*, 17(27), 56-62 (In Persian)
- Asaadi, Mir Mohammad, Broumandzad, Yasmin, and Derakhsh, Saeeda (2018). The boom in the presence of foreign medical tourists in Yazd; Challenges and solutions. *Health Information Management*, 16(4), 161-167 (In Persian)
- Eskandari, Amirhossein (1402). Supervisory report on the cancellation of visas and its impact on tourism: the subject of Article (9) of the Law on the Establishment of the Cultural Heritage and Tourism Organization approved in 2012. Tehran: Research Center of the Islamic Council (In Persian)
- Azami, Hadi, Zarkani, Seyedhadi & Soltani, Mohsen (2015). Stratification of cultural-tourist variables affecting increasing geopolitical dependence of Nakhchivan Autonomous Republic on Iran. *Strategic Policy Research*, 4(16), 67-92 (In Persian)
- Azkiya, Mustafa, Ahmadresh, Rashid & Partazian, Kambyz (2016). Qualitative research methods from theory to practice. Tehran: Keihan Publications (In Persian)
- Bangwayo-Skeete, Prosper F. & Ryan W. Skeete (2017). Who travels visa-free? Insights into tourist hassle-free travel. *Journal of Travel Research* 56(3), 407-418.
- Bilbil, Ebru Tekin (2017). The Role of the UNWTO in visa facilitation: The diverse impacts on tourism industries of China, Russia and Turkey. *International Journal of Tourism and Hospitality Management in the Digital Age (IJTHMDA)*, 1(1), 17-35.
- Crouch, Geoffrey I. (1994). The study of international tourism demand: A survey of practice. *Journal of Travel Research*, 32(4), 41-55.
- Dehkhoda, Ali Akbar (1373). *Dehkhoda dictionary*. Tehran: Institute of Printing and Publishing, University of Tehran (In Persian)
- Deputy Minister of Economic Diplomacy of the Ministry of Foreign Affairs (2018). Foreign policy and tourism economy. <https://economic.mfa.ir/portal/newsview/30807>
- Hamshahri News Agency (1401). Cancellation of visas between Iran and Russia. www.hamshahrionline.ir/news/703566 (In Persian)
- Jalali, Rostam (2011). Sampling in qualitative research. *Qualitative Research in Health Sciences*, 1(4), 310-320 (In Persian)
- Kolayi, Elaha, and Rezaei, Massoud (2016). External factors affecting the

- underdevelopment of Iran-Georgia relations. Human Geography Research (Geographic Research), 49(4), 935-950 (In Persian)
- Medlik, S (2016). Tourism culture. Translated by Nader Hoshnmdyar. Tehran: Shur Afarin.
- Mohammadpour, Ahmed (2012). Anti-Method Qualitative Research: Scientific Steps and Procedures in Qualitative Methodology. Tehran: Sociologists. (In Persian)
- Moin, Mohammad (1363). Persian culture. Tehran: Amir Kabir Publishing House (In Persian)
- Nilipour, Seyyed Ali Akbar, Taqvai, Massoud, Nasr Esfahani, Mohammad Hossein & Kohi Esfahani, Majid (2014). Identifying and prioritizing effective factors in the development of health tourism. Scientific and research quarterly of new attitudes in human geography, 7(4), 45-65 (In Persian)
- Pashaizad, Hossein (1387). An overview of the Delphi method. Pik Noor - Human Sciences, 6(2), 63-79 (In Persian)
- Rambad, Masoumeh (2017). Interview: the most common method of data collection in qualitative research. Sadra Medical Sciences, 6(4), 303-316 (In Persian)
- Rezaei, Nasser & Hajimohammadi, Alireza (2015). An introduction to tourism diplomacy. Tehran: Mahkame (In Persian)
- Seyyhatami, Maryam (2015). Legal dimensions of Visa openness for foreigners; A case study on the Republic of Azerbaijan. Law of Nations, 6(21), 209-220 (In Persian)
- Sharpley, Richard & J. Telfer, David (2018). Tourism and development. Translated by Mohammad Ebrahim Goharian and Shima Tahai. Tehran: Trading Publishing Company.
- Sheikhzadeh, Mohammad & Bani Asad, Reza (2019). Theme analysis: Concepts, approaches and applications. Tehran: Logos (In Persian)
- Statistical report of tourists entering the country; Deputy of Tourism, Ministry of Cultural Heritage, Tourism and Handicrafts, April 1402.
- Strauss, Anselm & Corbin, Juliet (1384). Principles of qualitative research method: basic theory; Methods and practices. Translated by Buyuk Mohammadi. Tehran: Research Institute of Humanities and Cultural Studies (In Persian)
- Talai Shukri, Shahab & Shafia, Saeed (1402). Recognizing the meaning and concept of national excellence in the eighty-third article of the constitution. Socio-Cultural Strategy, 12(2), 399-422 (In Persian)
- World Tourism Organization (UNWTO). (1995). Sustainable development of tourism.
- World Tourism Organization and World Travel & Tourism Council (2019), VISA FACILITATION. Madrid.
- World Tourism Organization and World Travel & Tourism Council (2012), The Impact of Visa Facilitation on Job Creation in the G20 Economies. Madrid.
- World Tourism Organization and World Travel & Tourism Council

- (2016). INDONESIA'S VISA-FREE POLICY. Madrid.
World Tourism Organization and World Travel & Tourism Council
(2018). QATAR AMONG 10 MOST OPEN VISA COUNTRIES IN THE WORLD. Madrid.
Woyo, Erisher (2017). Visa Policies and Visa Openness Scores in SADC – An Exclusion Element of Tourism Development in Southern Africa: A Critical Interjection. *Atna Journal of Tourism Studies* 12(2):67-83.
Zaguri, Vahid & Tayeb, Alireza (2018). Culture of political science and international relations. Tehran: Qoms (In Persian)
Zandi, Ebtahal, Janalizadeh Chobusti, Haider & Yaqubzadeh, Rahim (2011). Analysis of foreign tourism market entering Iran (case study: three metropolises of Tehran, Shiraz and Isfahan). *Socio-Cultural Strategy*, 1(2), 119-97 (In Persian)

